

GEUS' rolle som national 'Geological Survey'

Alle lande har - med undtagelser i udviklingslandene – en selvstændig, national 'Geological Survey'. Det gælder bl.a. lande som USA, England, Frankrig, Tyskland, Sverige, Norge og Finland. De nationale 'Geological Surveys' har typisk til opgave at sikre et sammenhængende, videnskabeligt forsvarligt datagrundlag og en forskningsbaseret understøtning af de pågældende landes *forvaltning af olie-, naturgas-, mineral-, byggeråstof- og vandressourcer*. Derudover kan der alt efter landenes natur og forvaltningstradition være tale om bistand til administrative myndigheders varetagelse af andre offentlige interesser som fx arealanvendelse, miljøbeskyttelse, trafik anlæg, forebyggelse af naturkatastrofer, affaldsdeponering o.m.a.

I stedet for, at en lang række myndigheder selv opbygger geologisk kompetence og dataindsamling, er formålet med nationale 'Geological Surveys' at sikre en samlet, rationel drift og kvalitetssikring af geologiske data o.l., der kan indsamles centralt – fx i kraft af en række lovkrav om indberetning af private aktørers geologiske undersøgelsesresultater. Disse data og undersøgelsesresultater stilles derpå til rådighed af de geologiske 'Surveys' for forvaltningsgrenene direkte eller gennem de geologiske 'Surveys' rådgivningsfunktioner.

Dette globalt udbredte idégrundlag for geologiske 'Surveys' ligger også til grund for GEUS og oprettelsen af de institutioner – DGU og GGU gennem selvstændigt lovgrundlag – som GEUS er opstået af ved fusionen i 1995. I Danmark og Grønland bygger GEUS' virksomhed endvidere på, at lovgivningen i en række politiske og administrative sammenhænge definerer GEUS som nationalt, geovidenskabeligt forsknings-, data- og rådgivningscenter. Derfor har GEUS' virksomhed primært til opgave at sikre følgende tre formål:

- a) At være nationalt, geologisk datacenter, idet private og andre, der udfører geologiske undersøgelser i Danmark og Grønland, normalt skal indberette såvel rådata som bearbejdede data til GEUS, der i disse sammenhænge repræsenterer de myndigheder, hvorunder det pågældende lovområde sorterer.
- b) At være nationalt, geologisk rådgivningscenter, idet GEUS skal rådgive de relevante myndigheder i Danmark og Grønland, hvorunder de pågældende lovområder sorterer.
- c) At være nationalt, geologisk forskningscenter, idet GEUS skal koncentrere sin forskning, herunder sin eksternt finansierede forskning, omkring de områder, der er af særlig betydning for udnyttelsen og beskyttelsen af Danmarks og Grønlands geologiske naturværdier.

Disse formål og opgaver er begrundet i *Undergrundsloven, Loven om "Nordsøenheden", Vandforsyningsloven, Råstofloven for Danmark, Lov om mineralske råstoffer i Grønland, Sektorforskningsloven og Bekendtgørelse af vedtægt for Danmarks og Grønlands Geologiske Undersøgelse samt indirekte Miljømålsloven*. I alt er GEUS omtalt i en lang række love, bekendtgørelser og vejledninger.

GEUS' behov for at kunne foretage selvstændige prioriteringer

Når GEUS og andre landes 'Surveys' er etableret uden for universitetsverdenen, skyldes det helt overvejende, at opgaven som nationalt geologisk data- og rådgivningscenter forudsætter, at ledelsen af GEUS og mange andre landes 'Surveys' i modsætning til universiteternes forskningsledelse kan *instruere det videnskabelige personale* detaljeret om, hvilke forsknings- og sagsområder, der skal arbejdes med, og hvilke økonomiske og tidsmæssige rammer, der skal gælde for opgaveløsningen for de pågældende områder og i de enkelte sager.

GEUS' videnskabelige medarbejdere har således ikke samme grad af *forskningsfrihed* som universiteternes videnskabelige personale, idet ledelsen af GEUS har ansvar for, at såvel den samlede virksomhed som den enkelte medarbejders arbejde sker inden for institutionens formål, og at det sker efter både en overordnet, langsigtet plan og efter en arbejdstilrettelægning i den daglige opgavevaretagelse, der sikrer rettidighed, kvalitet og relevans i forhold til de pågældende myndigheders behov.

Der er således især behov for at sikre både en meget langsigtet, fokuseret indsats på bestemte relevante forskningsområder og en mere kortsigtet arbejdsplanlægning, hvor den opbyggede kompetence nyttiggøres i forhold til de centrale energi-, råstof- og miljømyndigheders udmøntning af gældende lov. Dette indebærer, at GEUS' ledelse skal sikre en hensigtsmæssig balance mellem

- a) *Langsigtede forsknings-, databank- og kortlægningsopgaver*, der typisk kræver mange års fokuseret indsats for at kunne realiseres. Det gælder fx 1) opbygning og vedligeholdelse af oliegeologiske, råstofgeologiske og hydrogeologiske forsknings- og rådgivningsmiljøer, 2) planlægning og gennemførelse af både landsdækkende, regionale og lokale geologiske kortlægninger af projekter, hvis varighed kan variere fra nogle måneder (fx kortlægning af et oliefelt) til årtier (fx kortlægningen af de isfri områder i Østgrønland), og det gælder 3) opbygning og drift af store databanker som fx GEUS' magasiner og online-arkiver for dybe boringer, vandforsyningsboringer, vandkvalitetsdata, seismiske data o.m.a. Endvidere gælder det opbygning og vedligeholdelse af forskellige *fagdatacentre*, hvor GEUS i medfør af politiske aftaler o.a. har store, langsigtede opgaver på fx grundvandsområdet i forhold til den nationale miljøovervågning. *En meget stor del af GEUS' basisbevilling medgår til løsning af disse langsigtede opgaver.*
- b) *Mere kortsigtet nyttiggørelse af GEUS' kompetencer*, hvor der typisk kan være tale om, 1) at GEUS bistår Energistyrelsen ved forhandlinger med olieselskaber, ved beregning af oliefelternes reserver o.m.a., 2) at GEUS bistår Miljøstyrelsen med fx administrationen af pesticidanvendelsen i Danmark og mange andre grundvandsrelaterede spørgsmål, 3) at GEUS bistår Skov- og Naturstyrelsen med administration og planlægning af råstofindvindingen i Danmark, og 4) at GEUS bistår Grønlands Råstofforvaltning med såvel kulbrinte- som mineralefterforskning og markedsføring i forhold til industrielle investeringer i Grønland. Endvidere kan der være tale om en række kortvarige opgaver, hvor de administrative myndigheder eller Folketinget har behov for råd eller udredninger. Da disse opgaver i alt væsentligt er baseret på de under a) nævnte opgavetyper, og da der derfor forefindes et højt beredskabsniveau, *medgår en forholdsvis beskedent del af GEUS' basisbevilling til løsning af disse mere kortsigtede opgaver*, men omfanget kan variere betydeligt fra år til år.